

https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reform%20office/Ukraine%20Baseline%20Measurement%20Report%202018_UA.pdf.

3. Державне управління в Україні: Оцінювання на відповідність принципам державного управління, грудень 2023 року. *SIGMA, OESD, 2024*. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Звіт_Програми_SIGMA_\(укр\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Звіт_Програми_SIGMA_(укр).pdf).

4. Ігнатченко І.Г., Рябченко Я.С. Теоретико-практичні аспекти становлення та імплементації європейських стандартів належного адміністрування («good administration») в Україні. Стандарти належного адміністрування: європейські підходи та впровадження в Україні : збірник тез за матеріалами панельної дискусії VIII Харківського міжнародного юридичного форуму (25 вересня 2024 р.). Харків : НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2024. С. 20-28.

5. Хартія ЄС про основоположні права від 7 грудня 2000 р. (неофіційний переклад). URL: <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejskogo-soyuzu/>

6. Шаульська Г.М. Принципи «належного урядування»: перспективи провадження в Україні. *Держава та регіони*. 2019. № 2 (66). С. 140–143.

7. Закон «Про адміністративну процедуру»: загальні прозорі правила взаємодії між державою та громадянами та бізнесом: Посібник для публічних службовців. Київ, 2022. 74 с. URL: https://api.par.in.ua/uploads/progress_report/file_uk/30/Посібник_ЗАП_2022.pdf

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАДІЯННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ТРО ЗСУ ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Коломоць Олександр Дмитрович,

*кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, провідний фахівець з організації наукової роботи відділу забезпечення діяльності Кіровоградського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України
м. Кропивницький, Україна*

Коломоць Сергій Дмитрович,

вчитель вищої категорії «Старший вчитель», вчитель історії Улянівського ліцею Попельнастівської сільської ради Олександрійського району Кіровоградської області, с. Улянівка, Україна

Коваленко Віктор Леонідович,

*старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

З початком повномасштабної відритої військової агресії росії проти суверенної України у лютому 2022 року значна частина українського суспільства змінили своє ставлення до поняття безпеки. Це стосується як загального визначення, так і його похідних, зокрема дефініції «публічна безпека». Те, що раніше здавалося неможливим, сьогодні набуло реальних обрисів, адже поняття

міжнародного права, людяності, гуманізму нашому ворогу не відомі. Як свідчать факти, виявлені в ході визволення окупованих територій України, вище військове керівництво російської федерації дії своїх військових, які в усьому цивілізованому суспільстві кваліфікуються як вчинення військових злочинів, не тільки не розслідує, а й певною мірою заохочує – мародерство, звалтування, вбивство цивільних осіб, катування та страти військовополонених є своєрідним заохочувальним чинником для підписання контракту на службу в збройні сили рф.

Тому сьогодні увага всіх правоохоронних органів прикута до захисту критичних об'єктів інфраструктури, установ та організацій, де може перебувати значна кількість населення, при цьому аналізуються всі можливі варіанти завдання їм шкоди або вразення.

Вважаємо, що одними із найбільш вразливих для терористичних атак у ситуації, яка склалася, є установи системи освіти. адже найбільшого резонансу викликають події, пов'язані із загибеллю вразливої частини суспільства - дітей, жінок, осіб похилого віку та/або з обмеженими можливостями. Ще до початку відкритого нападу росії на Україну в одній із своїх праць [1] ми приділяли увагу даному питанню, але тоді була ситуація яку прийнято називати «гібридною війною».

Проте на сьогодні, за невеликим виключенням, ситуація не змінилася - увага всіх державних органів – суб'єктів попередження та профілактики загроз техногенного та терористичного характеру повинна бути прикута насамперед до забезпечення безпеки під час діяльності установ, де можлива концентрація перерахованих вище осіб – навчальні заклади, лікувальні та спеціалізовані заклади тощо. Яскравим прикладом можуть слугувати випадки захоплення близько 1100 заручників у школі №1 м.Беслан (Північна Осетія, росія) у 2004 році [2] та 1600 заручників у м.Будьонновську (Ставропольський край, росія) у 1999 році [3], які викликали не тільки збурення суспільства, а й вплинули на хід російсько-чеченських конфліктів тих часів.

Сьогодні заклади освіти проходять постійні перевірки та звітують про можливість проведення занять в умовах ракетних атак ворога. Проте майже зовсім ігнорується питання антитерористичного захисту приміщень навчальних закладів.

Враховуючи наведене виникає цілком логічне запитання – чи зможуть зацікавлені спецслужби країни-агресора у зручний для себе час для дестабілізації обстановки та публічного спокою в Україні вчинити терористичний напад на будь-який об'єкт з вище наведеного нами переліку? Як свідчить практика, на сьогодні це зробити не складає особливих труднощів – наприклад, назагал відома ситуація зі значною кількістю підпалів автомобілів військовослужбовців ЗСУ та працівників НПУ, яка була вчинена протягом останнього часу [4; 5]. На думку правоохоронців, «підпали скоюють насамперед дорослі люди, які шукають легкого заробітку, малозабезпечені, нерідко «особи, які ведуть аморальний спосіб життя», а також діти, молодь, які теж шукають, як легко і швидко заробити гроші» [4]. Постає цілком логічне запитання – а якщо у «задачах», які ставляться «куратором» перед виконавцем, буде не підпал авто, а підпал, наприклад, дитячого садочка у період обіднього сну вихованців? Хто може гарантувати, що цього не може статися?

І якщо об'єкти критичної інфраструктури в нашій державі перебувають під посиленою охороною силових структур (що жодним чином не говорить про

те, що напад на них не можливий), то самі вразливі з точки зору нападника об'єкти (наведений вище наприклад – дитячі садки), у переважній більшості своїй взагалі не мають жодної охорони. А в тих випадках, де вона є, обов'язки «охоронника» часто доручено виконувати особам передпенсійного та пенсійного віку, які просто здійснюють нагляд за пропуском режимом в приміщення навчального закладу та порядком під час перерв, і, відповідно, про будь-який, навіть мінімальний супротив нападнику (або групі нападників) мова не може вестися. Враховуючи той факт, що у штатній структурі таких закладів іноді навіть відсутня посада «охоронника» (не слід плутати із посадою охоронника – по своїй суті – «нічного сторожа»), то навіть формально питання забезпечення безпеки вихованців, персоналу та відвідувачів під час перебування у закладі не порушується.

Крім вказаних джерелом загрози безпеки вихованців, персоналу та відвідувачів під час перебування у закладі можуть бути й психічно хворі особи або особи з неврівноваженою психікою, особи, які перебувають під дією алкоголю, наркотичних засобів або лікарських препаратів, вихованці (зокрема й колишні) або члени колективу, які шляхом вчинення нападу на своїх знайомих або колег задовольняють своє почуття помсти за «нанесену образу» тощо.

У свій час автори виходили з пропозицією – залучення до повноцінної цілодобової охорони освітніх закладів всіх форм власності підрозділів Поліції охорони Національної поліції України [1]. Працівники даних підрозділів є єдиним суб'єктом надання охоронних послуг, які мають визначені законом права та повноваження на озброєну охорону та застосування владних функцій щодо правопорушників.

Проте вказана пропозиція потребує внесення відповідних змін до чинного законодавства, потребує значних матеріальних ресурсів та буде надто розтягнута в часі, якого у нашої держави на сьогодні просто не має. Тобто вона є виправданою, але лише для умов мирного часу.

Сьогодні в нашій державі, після довгих дискусій, у структурі НПУ створене та активно починає працювати Управління організації Служби освітньої безпеки. Саме від її представників в освітніх закладах – офіцерів Служби освітньої безпеки (СОБ) очікують підвищення рівня безпеки в освітніх закладах. Автори усіляко підтримують це нововведення, вважають його таким, що має бути запровадженом «ще вчора», проте вважаємо, що це не є кардинальним та повним вирішенням цього проблемного питання. Очевидно, що критика цього проєкту може зайняти досить значний об'єм тексту і є об'єктом окремого наукового дослідження, однак вважаємо за необхідним навести лише окремі з них, зокрема:

у переважній більшості офіцери СОБ – це особи, які не мають досвіду роботи у правоохоронних органах, тому такі питання як можливість та наявність у них повноцінних умінь та навичок щодо застосування сили, спецзасобів та вогнепальної зброї у випадку необхідності, викликає запитання;

значається, що офіцери СОБ виконуватимуть завдання щодо контролю пропускового режиму та патрулювання території навчального закладу задля унеможливлення проникнення сторонніх осіб або пронесення небезпечних предметів. Проте у їхніх обов'язки входять «... проведення інтерактивних занять зі школярами з питань правової обізнаності, співпраця з усіма учасниками освітнього процесу – вчителями, батьками, щоби максимально якісно організувати заходи безпеки в школах» [6], протидіяти ознакам булінгу тощо. Тоді постає цілком логічне запитання – хто здійснюватиме контроль за

пропускним режимом під час задіяння поліцейського на будь-якому з перерахованих заходів? Відповідь очевидна – при усьому позитиві від роботи офіцерів СОБ в навчальних закладах та підвищення рівня безпеки все ж таки гарантувати саму безпеку, зокрема й від загроз терористичного характеру, вони фактично не здатні.

Як раціональний вихід у даній критичній ситуації є, на нашу думку, залучення особового складу Сил територіальної оборони Збройних Сил України (далі – Сили ТрО ЗСУ) до цілодобової охорони освітніх закладів всіх форм власності. Як відомо, Сили ТрО ЗСУ є окремим родом сил Збройних Сил України, на який покладається організація, підготовка та виконання завдань територіальної оборони [7].

Враховуючи зазначене вище та керуючись досвідом роботи авторів як у поліції, так і в системі середньої та вищої освіти, а також участі в добровольчих формувань територіальних громад [8] пропонуємо:

1. На час дії правового режиму військового стану залучити до забезпечення охорони приміщень та територій навчальних закладів національної системи освіти Сили ТрО ЗСУ.

2. Наряд із військовослужбовців, який заступає на чергування, може під час роботи закладу, підпорядковуватися офіцеру СОБ.

3. У наряд по охороні приміщень навчальних закладів можуть залучатися військовослужбовці, які проходять реабілітацію після поранень, отримали травми і поранення, які їм не дозволяють виконувати бойові завдання або які проходять навчання тощо.

4. Забезпечити повноцінний пропускний режим у вказані навчальні заклади, обладнати їх засобами миттєвого блокування, металодетекторами, сигналізацією та системою оповіщення.

5. Розробити та впровадити заходи, які б передбачали регулярні проведення тренування протипожежної та антитерористичної спрямованості серед здобувачів освіти, учасників освітнього процесу та Сили ТрО ЗСУ, які задіюються в охороні конкретного закладу освіти.

6. У межах компетенції Міністерства оборони України та Міністерства внутрішніх справ України розробити оперативний план проведення спеціальної операції, який би враховував специфіку дій військових сил та силових структур в закладах освіти та охорони здоров'я.

Автори впевнені, що їхня пропозиція наштовхнеться на певну критику і зауваження, і в першу чергу це буде стосуватися фінансового питання, адже обладнання відповідними пристроями безпеки всіх закладів освіти призведе до значного збільшення навантаження на бюджет нашої країни тощо.

Тож попередньо відповідаючи на майбутні запитання хочемо зазначити, що:

по-перше, життя та здоров'я навіть одної особи є безцінним, і жодними матеріальними цінностями їх не можна компенсувати;

по-друге, на усунення наслідків вчинення терористичного акту чи техногенної події держава витрачає значно більше ресурсів, ніж це потребувало б на їх упередження, не враховуючи втрачені людські життя;

по-третє, низка чинників, серед яких не можна виключити національний менталітет, корупційну складову, непрофесіоналізм відповідних органів тощо призводить до того, що в нашій державі проблеми починають приділяти увагу лише коли відбувається її резонансний прояв. Так після трагічних подій в

Будинку Асвадура в м. Одеса, що мали місце 4 грудня 2019 [9], коли пожежа забрала життя 16 осіб, відповідними державними органами були перевірені навчальні заклади системи освіти України, за результатами перевірки частину з них було вирішено ліквідувати або ж перевести в інші приміщення. Проте це стосувалося лише системи національної освіти. Після загибелі 15 осіб в будинку для літніх людей в Харкові [10] відповідні структури зайнялися перевіркою наявності ліцензій, дозволів, умов та всього іншого у закладах подібного типу. Постає цілком логічне запитання – хто і в якій сфері наступний?;

Вважаємо тему оприлюдненої доповіді актуальною та такою, що потребує вирішення на загальнонаціональному рівні, тому у майбутньому у своїх наукових дослідженнях обов'язково будемо приділяти їй свою увагу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Коломоєць О.Д., Коломоєць С.Д. Проблеми забезпечення безпеки навчальних закладів системи освіти в Україні в умовах ведення гібридної війни. *Економіка, освіта, технології в контексті глобальних викликів*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Черкаси, 2324 вересня 2021 р.). Черкаси: ЧДБК, 2021. С. 440-444.
2. Терористичний акт у Беслані. Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://bit.ly/3ASGdJh> (дата звернення: 12.11.2024).
3. Криза із заручниками у Будинонвську. Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://bit.ly/2XSRA5b> (дата звернення: 12.11.2024).
4. В Україні з початку року виявили вже 70 підозрюваних у підпалі автівок військових. Суспільне: новини. URL: <http://surl.li/hnlkbr> (дата звернення: 25.10.2024).
5. Як українців вербують на підпали військових авто. BBC NEVS Україна. URL: <http://surl.li/qmehil> (дата звернення: 25.10.2024).
6. СОБі та дітям. У школах працюватимуть офіцери служби освітньої безпеки. ГЛАВКОМ. URL: <http://surl.li/ksibuq> (дата звернення: 25.10.2024).
7. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 №1702. (станом на 15.08.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> (дата звернення: 12.11.2024).
8. Про затвердження Положення про добровільні формування територіальних громад: постанова Кабінету міністрів України від 29.12.2022 №1449. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.11.2024).
9. Пожежа в Одесі 4 грудня 2019 року. Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://bit.ly/3EUUbfU> (дата звернення: 12.11.2024).
10. Пожежа в будинку для літніх людей в Харкові: деталі й версії. Радіо «Свобода». URL: <https://bit.ly/3kNADII> (дата звернення: 11.11.2024).